

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. svečana 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva — Moderna šola. — Naš denarni zavod. — Stik z ljudstvom. — Šolstvo v Trstu. — Zdravimo si rane! — Narodna stranka na Štajerskem in šolstvo. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Inserati.

Obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva.

II.

Sedaj, ko pišemo te vrstice, je že došlo z Dunaja poročilo, da je tako zbornica poslancev kakor tudi gosposka zbornica sprejela zakonski načrt o regulaciji plač državnih učiteljev vseh kategorij. Mi smo med prvimi, ki od srea čestitamo državnemu učiteljstvu na tej regulaciji, veseleč se, da se je njegovo prizadevanje končalo s tako lepim uspehom.

Z Dunaja je dospelo tudi poročilo, da je državni zbor sprejel predlog o kongruu. Takisto je bil sprejet dodatni predlog poslanca Perića, da se zvišajo plače tudi menihom, ki delujejo v šolah in v svojih župnijah.

Resnica je, da je ponekod nižja duhovščina slabo plačana in da zaslužiboljšanje svojih službenih prejemkov. To priznavamo brez vseh ovinkov, kakor tudi trdimo, da ima višja duhovščina preogromne, uprav knežje plače, od katerih bi lahko brez vseh skrbi nekaj milijonov popustila nižji duhovščini v prid, da bi torej to zadevo lahko uredila cerkev sama na svoj račun, ne pa na račun davkoplačevalcev. Brez dvoma sprejme ta predlog tudi gosposka zbornica, saj sedi v nji mnogo pobožnih gospodov.

Sprejet je bil tudi zakon o zvišanju pokojnin vojaškim vdovam, kar moramo samo odobravati.

Iz te splošne regulacije plač je razvidno, da ima država toliko denarja, kolikor ga hoče imeti in kolikor ga potrebuje, da stori svojim uslužbencem nasproti svojo dolžnost.

Pazno smo prebirali vsa poročila o dotičnih sejah poslanske in gosposke zbornice, a z obžalovanjem moramo konstatovati, da ni bila v vseh dolgih in gostobesednih debatah izgovorjena niti ena besedica, ki bi se ob tej tako ugodni priliki zavzela za ljudskošolsko učiteljstvo in opozorila vlado na njega naravnost obupni gmotni položaj. To dejstvo obžalujemo praviskreno in ga tudi obsojamo, poudarjajoč, da se je tudi pri tej tako ugodni in tako redki priliki jasno pokazalo, koliko

pravih, dejanskih prijateljev ima ljudskošolsko učiteljstvo.

To je v resnici žalostno dejstvo, in težko je dobiti primerno besedo, ki bi ga primerno označila. Še najmilejše je, kar moremo reči, da je to neodpustno in krivično preziranje!

Zadnjič smo končali s trditvijo, da je v prvi vrsti odgovorna za sedanjí obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva visoka cesarska kraljeva vlada, tako centralna kakor vsaka deželna. Da je to res, je dokazala vlada sama s tem, kar se je ravno kar zgodilo na Dunaju v korist profesorjem, duhovnikom, uradnikom in vdovam. Vlada se ne more izgovarjati, da nima denarja; da nima do ljudskega šolstva nič dolžnosti, se tudi ne more izgovarjati, ker je tudi za vlado državni šolski zakon še vedno prav tako obvezen kakor za učiteljstvo. A vladi lahko povemo na vsa usta, da nima volje, in to zato, ker še vedno velja krilata beseda: Sre nimajo!

Za danes ne govorimo o tem dalje. Prihranimo si to za pozneje. Pod naše zaglavje pa sodi tudi pismo, ki nam ga je te dni poslal prijatelj iz pozabljenega kota naše hvaležne domovine z napisom „Predpustno togovanje“, ki ga — ker je času in predmetu primerno — priobčujemo na tem mestu:

Ker je pa pri nas učiteljih itak vse prav, kar je narobe, in za nas najboljšo, kar je za druge najslabše, zakaj bi torej mi predpustom ne togovali in bili namesto humoristično-veseli — humoristično-žalostni!

Predpust je! Koliko pač ne obsega ta beseda! Koliko sre nemirno bije pri tem imenu, koliko sladkih, veselih nad napolnuje srca brezskrbnih, plesateljnih mladenk! A tudi zastareli devici švigne časih pri tem imenu še nepogašeni ogenj ljubezni iz oči: „Morda pa tudi meni prinese ta predpust ono zaželeno srečo, ki sem si je že toliko predpustov želela. Morda pa vendar!“ Nekako pomlajeno se začuti, lahka rdečica jo oblije, srce utriplje hitreje. V lepih nadah, sladkih upih se poda zopet letos na predpustno veselico. Morda pa vendar! Ni ga skoraj človeka, pa naj si bo mlad ali star, bogat ali siromašen, ki si ne bi privoščil vsaj ene vesele ure predpustom.

Kaj pa ti, uboga para, ti trpin — učitelj?! Kolikrat si se že zabaval v tem pustu, koliko veselih ur si že preživel v tem letu?

Vem, da bo pri tem vprašanju eden zaklel, drugi se zasmejal, tretji morda žalostno vzdihnil.

Prav imate vsi — storite že eno ali drugo — jaz sem storil že vse. Torej oprostite, dragi tovariši, da sem vas to vprašal! Da res, ironija je vse na svetu, a ironija vseh ironij je pa ta, če vprašam učitelja, kako se ta predpust zabava in kratkočasi!

Ako je bilo kdaj to vprašanje ironično, je to v največji meri letos! Ironična se mi zdi celo ona pesem Levstikova, ki se glasi:

Glej, upanje hodi pred nami
od rojstva, da gremo s svetá.
Ko tare nas teža na rami,
nam palice v roko poda.

Ali imaš, dražestna tovarišica, dragi tovariš, res še kaj upanja v svojem sreču? Jaz vsaj ne! In menda vidva tudi ne?! Kako se moreta veseliti tega predpusta, ko vidita toliko drugih zadovoljnih, srečnih okolo sebe, ki so se jim njih želje izpolnile? Mislim, da bridko občutita prevaro!

Vesele naj se, mi privoščimo to veselje vsem, ki so jim letos izboljšali plače. Radujte, veselite se, saj je — predpust!

In mi?! — Potresimo si že danes od skrbi osivele glave s pepelom, trkajmo se na svoje grešne prsi, rekoč: „Pokorimo se, grešili smo, nismo vredni, da se nas kdo spomni, da nam kdo vrže skorjico ovsenega kruha!“

In kaj si zagrešila ti, uboga, grešna učiteljska duša?! — Prvi greh si storila, ker si prišla sploh na svet — drugi in največji pa takrat, ko si vstopila prvokrat v učiteljsko. To sta dva greha, ki ti jih nikdar ne odpuste, zaradi katerih boš trpela vse življenje — brez upanja na rešitev!

Vendar ne obupaj popolnoma, draga duša, saj so se tudi tebe spomnili med onimi, ki so podvrženi po pokojniškem zakonu zavarovanju, in sicer si imenovana na 11. mestu! „Mein Lieben, was willst du noch mehr!“

Preskrbljena boš z vsem, a ne samo do smrti, ampak še bolj po smrti, saj poje naš Slomček:

Učitelj je revež, a bogat je tud',
plačilo obilo ga čaka za trud!

Čemu je treba učitelja zavarovati, saj je vendar proti vsem izkušnjam življenja zadosti, da, še preveč zavarovan? In za njegovo starost tudi ni treba skrbeti. Saj je že dobro preskrbljeno za njega, da ne učka starosti. Krasna stanovanja, prazne učne sobe (s 100—120 učenci), mastne plače — ali ne pripomore vse to učitelju do visoke starosti?!

Koliko pa jih je, koliko bo nas, ki bomo uživali celo pokojnino, dasiravno sedaj vsi plačujemo zanj? Torej predragi tovariš, ne boj se starosti, za to že drugi skrbijo, da je ne učkaš. V tem oziru si že sedaj zavarovan.

Pri božičnem zborovanju „Slov. dež. učit. društva“ za l. 1906. v Ljubljani nam je podal naš vrlo potrpežljivi tovariš Gärtner imenitno sestavljen račun svojega gospodarstva glede draginskih doklad. Dragi brate! Da znaš izvrstno računati, to vem, a vendar si se malo zmotil, oziroma si naredil račun prehitro. Da si še malo počakal, bi bil moral postaviti k podraženju sedaj še podraženje platna in sukna, sladkorja, užigalic in soli. In ravno te postavke bi zopet mnogo nanesle. Mogoče pa izumijo letos za učiteljstvo posebno uniformo, da mu ne bo treba več kupovati platna in sukna, tudi sladkorja mu ne bo treba, saj je njegovo življenje itak že presladko — užigalic mu pa tudi ne bo treba: kresal si bo ogenj ob svojih suhih bedrih, želodec njegov je pa itak zadosti jasen in svetel, luči mu pa tudi ni treba, saj ko se stori noč, gre itak za večerjo — spat. Tudi podraženje soli nas ne bo preveč potrla, bomo pa manj solili, saj smo na n e s l a n e dovtipe naših višjih že tako navajeni. Podraženje gori imenovanih predmetov pri učitelju torej niti v poštev ne pride.

Ker sem pa ravno pri podraženju, bi k sklepu svojim dražestnim tovarišicam in dragim tovarišem nekaj nasvetoval. Po mojem mnenju smo mi tudi nekaki fabrikanti, oziroma trgovci. Čudili se boste morda moji trditvi. Toda oprostite — predpust je. Rekel sem, da smo fabrikanti, trgovci.

Moderna šola.

Utopija iz Devete dežele.

Poročal na učit. večeru v Ljubljani Karel Wider.

(Dalje.)

Ko ga začudeno pogledam, in on zapazi, da ga ne razumem, mi pojasni natančneje:

„Kakor sklepam iz vašega pogleda, se vam nekaj čudno zdi. Da, zdaj se spominjam, da sem čital svoj čas v listih o uredbi šol v drugih deželah. Pri nas v deveti deželi je to vse drugače in spoznali smo po mnogoletnih izkušnjah, da je tako najbolje. Uvideli smo, da dom nima časa odgajati otroke. Danes vzame boj za obstanek ljudstvu ves čas, prepuščajoč mu komaj par dnevnih ur za počitek. V takih razmerah ni zahtevati, da bi se ljudstvo bavilo z odgojo otrok; zanemarjati bi moralo delo ali pa odgojo, najbrž pa zadnje. Zato smo odvzeli ljudstvu vso skrb za vzgojo, ravnaajoč se deloma po starih Grkih. Ko priraste otrok do šole, ga vzame šola popolnoma v svojo oskrbo. Sicer tudi že takoj novorojenčke ali pa pozneje par let stare otroke morajo starši oddati v posebne deželne zavode in otroške vrte, a to le prostovoljno, medtem ko se s šestim letom prične šoloobveznost na ta način, da morajo otroka izročiti šoli ves dan, t. j. od 7. ure zjutraj pa do 7. ure zvečer, je otrok naš. Čez noč smejo otroci domov, vendar jih mnogo ostane tudi

čez noč v šoli. Tako odtegnemo otrok kolikor mogoče čestokrat slabemu vplivu domače vzgoje. Vsi otroci pa imajo skupne obede. Sedaj vam bodo jasne moje besede o skupnem kosilu“

„Torej učitelji v Deveti deželi niti čez poldan niste prosti in vpreženi od jutra do večera, to je od sedme do sedme ure?“ Na tistem sem pomiloval tega učitelja-sužnja in blagoval nekdanje čase v naši ljubi Kranjski deželi, ko smo po tedaj veljavnih nazorih „lenuharili“ po par ur v šoli, potem pa zopet „lenuharili“ ves dan zunaj šole in bili za to „lenuharenje“ seveda preobilno plačani.

„Ako tako mislite o nas, se jako motite. Mi imamo pravi pouk le dopoldne od 8. do 12. ure. Pri obedih, južinah in večerji nadzorujejo učence zato plačani služabniki, navadno tudi ženske strežnice; popoldne se otroci pod nadzorstvom teh služabnikov ali strežnic uče in igrajo ob lepem vremenu pod milim nebom, ob slabem pa in pozimi v velikih zakurjenih dvoranah. Mi učitelji smo popoldne prosti, le časih delamo z učenci izlete v okolico, peš ali po železnici, za katere izlete dobivamo nakazila iz dež. blagajnice, ki sploh skrbi za vse šolske potrebščine in nimajo starši otrok nikakih posebnih izdatkov, razen za obleko svojih otrok.“

„Vaša uredba šol mi prav ugaja“, ga prekinem, „a rad bi zvedel tudi kaj o metodi pouka, o predmetih, ki jih poučujete i. t. d.“

Kaj pa proizvajamo, kaj pa prodajamo? Nič konkretnega, ampak abstraktni so naši proizvodi, naši trgovinski predmeti. Mi prodajamo, dragi moji, svojo učenost, svoje znanje s tem, da izkušamo to podati svojim učencem. Oni nas za to sicer ne plačajo, a plačajo nas oni deželni očetje (boljše: očmi!) ki nam režejo kruh.

Svetujem vam torej, dragi tovariši, podražimo tudi mi te svoje produkte, ki jih proizvajamo in za katere nas tako slabo, tako nizko plačujejo. Za to, kar nam plačajo, dajemo mi veliko preveč blaga, veliko predobro, preveliko mero. Ako nas toliko višje ne plačajo, kolikor zahtevamo, dajmo manjšo, slabejšo mero onim, ki kupujejo od nas.

Ako sme podražiti svoje produkte fabrikant, trgovec, mesar, kmet, zakaj bi mi ne smeli storiti tega? Plačajte nas tako, kakor zahtevamo, če ne, vam bomo dajali manj in slabejšega blaga. Poskočimo torej s svojimi cenami, oziroma postanimo pasivno-resistenčni ali pa resitenčno-pasivni in to prej ko mogoče!

To je moj predpustni nasvet, ki vam ga, tovarišice in tovariši, stavim v upoštevanje. Prepričani bodite, ako ga uvažujete, da bo prihodnji naš predpust veselejši kot je letošnji, in ne bo nam treba več peti s Prešernom:

„Oj, predpust, ti čas presneti,
da bi več ne prišel v drugo!“

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca prosinca 1907 K 12.533'67.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

„Metoda pouka! No, vidite, mi nimamo nobene predpisane metode, vsaj skupne ne, ker kakor ni vsak črevelj za vsako nogo, tako tudi ni ena in ista metoda za vsak predmet ali vsakega učitelja. Slehrni učitelj si priroji metodo po svoje. Zborna vzgoja učiteljeva in pa — kar sem vam že omenil — njegova priznana vestnost nam jamčita, da zadene vsak posameznik gotovo pravo metodo, četudi je ni posnel po kakšni metodiški knjigi in četudi ji ne ve slavnega imena. — O predmetih, ki jih učimo, je težko govoriti. Strogo ločenih predmetov nimamo. Videli ste prej, da se dá na malih, vsakdanjih novicah, ki jih prinaša naš šolski list, obravnavati vse. Tu je čitanje, računstvo, zemljepis, zgodovina, prirodoznanstvo, tudi slovnica, kakor jo mi razumemo, namreč le v obliki — slovniško in stilistiško pravilnih govornih vaj — in tudi spisje kot napisavanje teh govornih vaj; združeno imate torej vse. Ne vemo dostikrat natančno, kje se konča en predmet in kje prične drugi, nikakih strogih mej ne delamo med njimi.“

„Torej nimate nobenega predpisanega urnika, po katerem se vam je strogo ravnati, šolskega zvonca morebiti tudi ne, ki bi vam z jedkim glasom hipoma prestrigel nit navdušenega predavanja, da vam hipno upade vsa fantazija, vsa navdušenost za predmet, kakor upade počen balon?“

„Ne urnika, ne šolskega zvonca nimamo. Čemu pa? Ako ne ločimo strogo predmetov, tudi urnika ne potrebujemo. Imamo sicer nekak red, po katerem slede predmeti v dopoldanskem

Stik z ljudstvom.

(Dalje.)

6. Pevska in izobraževalna društva.

V zadnji številki našega lista smo govorili o snovanju posojilnic. Danes iznova apelujemo na vse ljudsko učiteljstvo, da uvažuje naše nasvete ter začne takoj delovati na tem polju. S snovanjem posojilnic si bomo kaj kmalo utrdili in zagotovili svoje stališče med ljudstvom. Zato le tukaj na delo!

Poleg posojilnic in raznovrstnih drugih zadrug priporočamo tovarišem in tovarišicam, da podpirajo in ustanavljajo križem slovenske domovine napredna pevka in raznovrstna izobraževalna društva. Le pogledjmo si našega vrlega tovariša Janka Žirovnika v Št. Vidu nad Ljubljano, kako uspešno deluje s svojim znanim pevskim zborom med tamošnjim ljudstvom. In to naši klerikalci dobro vedo. Zato so pa poizkusili že vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, da bi strmoglavili njega in njegov ugled. Pa ne gre in tudi ne pojde, ker je tovariš Žirovnik tudi v šoli v vsakem oziru kos svoji nalogi. To moramo pa mimogrede poudarjati, da mora vsakdo izmed nas, kdor hoče v naprednem smislu delati med ljudstvom, biti najprvo v šoli na svojem mestu, da mu šolska oblastva ne morejo blizu.

Pogledjmo si dalje vrlo „Košansko pevsko društvo“, ki mu je načelnik in pevovodja tovariš Janko Grad. Vsa čast mlademu tovarišu, ki s takim navdušenjem deluje med tamošnjim kmetijskim ljudstvom. V minulem letu je to društvo sedemkrat javno nastopilo ter imelo 324 K čistega dohodka; pevskih vaj je imelo 113, ki so trajale skupno 221 ur! Ali ni to vse hvale vredna požrtvovalnost? „Košansko pevsko društvo“ ima pa tudi svoj tamburaški zbor z 18 tamburaši. Duša pevskemu društvu in tamburaškemu zboru je pa seveda tovariš Janko Grad. V zahvalo za njegov trud ga je izvolil zadnji občni zbor svojim častnim članom. Poleg tega prireja pa tovariš J. Grad tudi roditeljske sestanke ter poučuje ljudstvo, kako naj vzgaja mladino doma, da bo imel šolski pouk tem večji uspeh. Tako deluje učitelj, ki je na svojem mestu in tako mora

učnem času, a ta red nam predpisujejo le predmeti sami, ki slede od težjega do lažjega ali pa se menjajo. Sicer je pa ta red mnogokdaj odvisen od zunanjih vtiskov, ki se jim ni mogoče izogniti, ker mogočno vplivajo na učitelja in na učenca. In če nimamo urnika, tudi ni potreba šolskega zvonca, ki bi nam odmerjal ure in ki pouk le moti.“

Med takimi pogovori je minil čas do obeda. Zapel je glasen zvonec — a ne šolski — in privabil vso mladino k obednicam. Katerim sva se tudi midva približala. Bile so to le pritlične stavbe, kakor vsa šolska poslopja ali kvečjemu enonadstropna s stanovanji za učitelje in služabništvo v prvem nadstropju. Ob obednici je bila kuhinja in je jed za kacic 100 otrok v eni obednici prihajala na malih vozičkih, ki so tekli po tiru med mizami.

Mi dva sva sedla k posebni mizi ob zidu, in postregli so nama z istimi jedili ko učencem. Jedila so bila preprosta, a okusna.

Obed je hitro minil.

Učitelj mi reče: „Sedaj odidejo otroci zopet pod milo nebo. Jaz sem danes prost, in sem vam torej na razpolago. Pojdiva na vrt, tam se lahko še nadalje razgovoriva o našem šolstvu, ako vas zanima.“

(Dalje.)